



Munich Personal RePEc Archive

New facts on the life of Professor Simeon Demostenov (1886-1966)

Nenovsky, Nikolay

(CRIISEA) Université de Picardie, University of National and World Economy

10 August 2013

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/61007/>

MPRA Paper No. 61007, posted 03 Jan 2015 12:56 UTC

НОВИ ФАКТИ ЗА ЖИВОТА НА ПРОФЕСОР СИМЕОН ДЕМОСТЕНОВ (1886–1966)

Николай Неновски

Симеон Сергеевич Демостенов е дългогодишен професор по политическа икономия в Софийския университет в периода между двете световни войни и може би най-задълбоченият български икономист от руски произход. Роден е на 8 ноември 1886 г., според доскоро възприемана информация – в гр. Казан, но новооткрити документи посочват како негово родно място Москва (Вж. Приложение, писмо 2). След като пристига в България през 1920 г., Симеон Демостенов се отдава изключително на чистата икономическа теория, най-вече на теорията и историята на парите. Рядко се включва в дискусиите върху проблеми от текущия стопански живот, както и в дейността на двете български икономически дружества (Българско икономическо дружество и Дружество на икономистите академици). Съсредоточаването на Демостенов върху чистата теория може да се обясни с факта, че там са неговите сравнителни предимства – той е чужденец и недостатъчно познава българската стопанска действителност. Известен е като привърженик на субективната школа в политическата икономия в нейния австрийски вариант. (Преди Октомврийската революция, още като руски гражданин, Симеон Демостенов специализира при Карл Менгер). Признат е като изключителен познавач на литературата за теориите за парите. Мое лично мнение е, че той прави ценни приноси в теорията на парите, които за съжаление остават непознати поради липсата на преводи на неговите произведения.

Основните му публикации в България, освен тритомника „Теоретическа политическа икономия“. София, 1943, преиздаден фототипно през 1991 г., са посветени на паричната теория и ученията за парите. Сред тях са: „Очерки по теория на парите“. Ч. 1. Придворна печатница, София, 1937; „Очерки по теория на парите“. Ч. 2. Университетска печатница, София, 1945; „Някои спорни въпроси на паричната теория“. Годишник на държавното училище за финансови и административни науки. София, 1942. В тази поредица може да споменем и студията му в сп. „Научен преглед“, кн. 2 от 1930 г. „Проблемът за „международните“ и „националните“ пари в литературата на XVI–XVIII векове“. Въпреки че не публикува приложни и емпирични анализи, Демостенов е изключително подготвен и в тази сфера, за което свидетелства изследването му започнато още през 1915 г., т.е. още преди пристигането му в България, и издадено на български език през 1927 г. като книга със заглавие „Механизмът на образуването и движението на цените на руския продоволствен пазар през време на войната (1914–1917 г.)“. Тази книга, посветена на ценообразуването по време на Първа-

та световна война в Русия, е обобщаващ резултат от няколко емпирични изследвания на Демостенов, излезли на руски език в периода 1915–1921 г. Именно книгата за цените служи за основа на единствената публикация на английски език на Демостенов *Food prices and the market in foodstuffs*, отпечатана в сборника под ръководство на Пьотр Струве, „Food supply in Russia during the world war“ (pp. 215–467), издание на „Yale University Press“ през 1930 г.

След като е изгонен от Софийския университет през 1947 г., съдбата на Симеон Демостенов е неизвестна. Единственото, което се знаеше, е, че емигрира през 1950 г. със съпругата си в Англия, а за година на смъртта му се приемаше 1968 г., което е в противоречие с приложеното в настоящата публикация Писмо 2 и некролога му. Биографичните справки за него са толкова оскъдни и най-важното противоречиви (например къде е роден, къде учи, къде преподава преди да дойде в страната, как идва в България, кога умира и пр.), че не бих желал да навлизам в детайли без да има поне малко яснота по тези въпроси.

Лятото на 2012 г., работейки в архива на Константин Бобчев (1894–1978), български икономист, преподавател, и дългогодишен държавен служител в сферата на външната търговия и индустриалната политика, попаднах на четири писма – две от Константин Бобчев до Симеон Демостенов и неговата съпруга Мария Демостенова, както и две писма от Мария Демостенова до Константин Бобчев и съпругата му Таня Бобчева¹.

От тази кореспонденция става ясно, че професор Симеон Демостенов умира в Лондон на 12 юни 1966 г. (не през 1968 г., както се смята) и че е погребан в Лондон редом с известния руски философ Семьон Франк. След като научава за смъртта на своя приятел и колега, Константин Бобчев отпечатва некролог, копие от който се намира в архива му. В двете писма на съпругата на Демостенов, Мария, са представени факти и преживявания от последните дни на известния икономист (писмата са от 23 април 1964 г. и от 4 август 1966 г.). Особено интересно и важно е второто писмо (след смъртта на Демостенов), в което жена му описва неговите последни часове. Писмата са възпроизведени без корекции, езикови и стилови, въпреки редица русизми и съкращения. Предложени са на читателя също некрологът, както и снимка на гроба на Демостенов.

В края на това кратко представяне на автора бих искал да отбележа някои от приносите му в чистата теория и историята на парите, приноси, които според мен важат за паричната теория изобщо, а не само за развитието ѝ в България. Тези приноси биха били интересни за читателите на сп. „Исторически преглед“.

Симеон Демостенов изгражда самостоятелна и оригинална теория за парите, която нарича функционална теория за парите. Тази теория се смята за определяща при дефинирането и анализирането на парите и функцията, която те изпълняват. Знаейки, че силата на функционалния подход може да се прояви само в сравнение с останалите две основни направления в паричната теория, а именно субстанционализма и номинализма, Демостенов задълбочено показва логическите и емпирическите ограничения на тези два подхода. Това му позволява да изведе функционализма като теория, която се намира на ново, по-високо

¹ НБКМ – БИА, ф. 279, а.е. 5. Кореспонденции и писма.

познавателно равнище от посочените две теории и представлява техен органичен синтез.

Субстанционализмът (или както често се опростява – метализмът) извежда паричната функция на даден обект от неговата извънпарична субстанция, поставяйки тази субстанция на преден план, функцията е подчинена. Демостенов подробно разглежда причините довели до популярността на това направление, анализира корените на неговата устойчивост, като ги свежда до три. А именно: първо – наличието на „материалистически комплекс“ в икономическата и паричната наука; второ – „превръщане на даденото, същественото (това, което е) в дължно (това, което трябва да бъде)“. И трето – наличието на „парични универсалии“ в мисленето (световни пари и вечни пари), при което „изкълчване на мисленето“ родовите понятия придобиват самостоятелен живот, съществуват независимо от индивидуалните им проявления – тях Демостенов нарича „логически фантоми“.

Без да навлизам в подробности, ще посоча, че „материалистическият комплекс“ е изведен последователно през неговите прояви в сферата на полезността и ценността, които са идентифицирани с обективните свойства на богатата, и в сферата на парите, където даден обект става пари защото притежава някакви материални и обективни качества. „Материалистическият комплекс“ е фатален за изследователя, в неговата клопка попадат без да осъзнаят това дори редица водещи учени субективисти, и то едни от най-изявените (Стенли Джевърнс, отчасти Карл Менгер и Лудвиг Мизес). В рамките на този подход съществуват не само редица логически и иманентни проблеми, но и исторически и практически парадокси, като например отричане на книжните (непълноценни) пари като пари, с което се отрича съществуването на пари в редица държави и то за десетилетия. Така на практика се твърди, че в Русия – до реформата през 1898 г. или в Австрия – до реформата през 1892 г., не са съществували пари изобщо. Що се отнася до превръщането на „дължното в действително“, то Демостенов показва как в резултат от „изкълчване на мисълта“ (на съвременен език когнитивни трансформации) постепенно „добрите пари“ стават „естествени пари“, а те от своя страна се разглеждат като „пари изобщо“.

От своя страна, номинализмът (или както е прието да се нарича след публикациите на Георг Кнап – хартализмът), също има своите логически и исторически парадокси, макар че дава по-добри обяснения на съществуването на книжните (непълноценни) пари. Номинализмът представлява извънстопанско обяснение на парите, при което те не са стопанско благо, а спадат към правната сфера, плод са или на обичайното, или на публично-правното действие. Във всеки случай за парите е важна платежната валидност, извънпаричната субстанциална функция няма значение. Излагайки силните и слабите страни на тази теория, Демостенов отбелязва, че Георг Кнап прави редица оригинални приноси и по същество неговата теория за парите далеч надхвърля, при това погрешните, представи за парите като държавен продукт. Според Демостенов Кнап създава дълбока социологическа и стопанска теория за парите, при която държавата или друга важна стопанска институция биха могли по фискален път (чрез определяне на касовия курс на данъците, бериите и прочие) да създава пари. По същество това е познатата ни днес фискална теория за парите,

при която не толкова легалната, колкото икономическата и фискалната мощ на държавата са определящи по отношение на парите. В рамките на хартализма, съществуват различни „платежни“ или „парични общности“, за които са характерни различни типове пари. Кнап обаче погрешно твърди, че категорията ценност няма приложение към парите, защото за него ценността може да бъде само обективна, той не е способен да види субективния характер на ценността.

И накрая идва функционалната теория, която според Демостенов е категория от друго познавателно ниво, тя стои и обгръща всички останали теории за парите. Тук водеща е функцията на парите. Изборът на това кой обект да стане пари и кой да не стане е изцяло плод от визията на участниците в размяната, в платежната и паричната общност, плод от това как участниците виждат този обект в качеството на изпълняващ нужните им парични функции. По думите на Демостенов „функционализмът признава, че паричната функция може да бъде единичката база за стопанско значение на парите, и че са възможни пари, които нямат никаква ценна субстанция“ („Някои спорни въпроси на паричната теория“, с. 24).

При разбирането на логическата издържаност на функционализма има нужда от изясняването на един тънък методологически момент, което дава възможност на Демостенов да прояви своето дълбоко познание по философия и методология на науката. Става въпрос за необходимостта от разграничаване на генетичния от систематичния подход при изясняването на икономическите категории, в това число и парите. Генетичният се интересува от появата на парите като институция, докато систематичният – от ролята и същността на парите като институция. Приложено още по-конкретно към парите, да бъдем внимателни към това делене означава да не бъркаме анализа на исторически първите пари (генетически подход) с появата на нови пари, поява след като вече паричната институция се е наложила в човешката практика (систематичен подход). Това е методологическо положение, което според самия Демостенов почти винаги се пренебрегва, и то от дълбока древност – от такива умове като Аристотел (който между прочем Демостенов смята за паричен функционалист). Няма съмнение, според Демостенов, че при исторически първите пари функцията е пряко продължение на субстанцията, обаче „щом парите се вкоренят и станат една необходимост, функцията се закрепва, изпъква на преден план, засенчва субстанцията, и хората започват да обръщат цялото си внимание върху функционалното, а не върху субстанциалното значение на парите. От този момент нататък се открива възможността да се появят в обръщение пари, лишени от всякаква ценна субстанция, инак казано субстанцията може да се загуби, а функцията да остане като единствена основа за стопанското значение на парите. Но по какъв начин тези нови видове пари, които обаче не са вече исторически – първите пари, могат да получат своята първоначална ценностна ориентация в света на стоките?“ („Някои спорни въпроси на паричната теория“, с. 29). Това според Демостенов може да стане чрез касовия курс от страна на държавата или друга финансова институция, или чрез медиума на кредитните документи.

В рамките на парадигмата на функционализма Симеон Демостенов смята, че единствено възможното определение на парите е следното: „Известни обекти стават пари за дадена обществена група в този момент, когато участниците

на размяната почнат да се отнасят към тях като към универсално, безусловно, непосредствено и еквивалентно оръдие на търсенето за всички стоки, които се намират на пазара“ („Някои спорни въпроси на паричната теория“, с. 31). Търсенето и парите са генетично свързани, парите са възплъщение на търсенето. В посочената дефиниция важно е принципното положение, че парите са резултата от избор на участниците в размяната, от тяхното стопанско действие, а не наложени от институцията извън нея.

Нещо повече, самото понятие пари и неговите функции са ни дадени, те са априорни (до опита). Парите като категория, като функция се появяват познавателно и когнитивно преди категориите полезност, ценност и цени. Парите са началото, но стопанското. В този план Демостенов следва плътно априорното мислене и реализма на Карл Менгер, бащата на австрийската школа, негов учител, при когото той прекарва лятото на 1913 г. Сходни са и позициите на другия учител на Демостенов и голям руски мислител Пьотр Струве (неговата блестяща книга „Хозяйство и цена“, 1913, 1916), както и на последователя на Кант – японският теоретик на парите Киихиро Сода.

Близостта на Демостенов с австрийската школа, макар и често критичен към нея и стремежи се да я надмине, се проявява и при анализа на ученията за произхода на парите (по-точно на исторически първите пари, т.е. става въпрос само за генетичната страна на паричната теория). Правейки сравнителен анализ на различните видове теории, а именно (i) теорията за обществения договор, (ii) теорията за ценовите арбитражи, (iii) кредитната теория (в нейните две разновидности – тази за кредитните, дългови инструменти и тази за парите като залог, коратерал), и (iv) появата на парите като селекция на най-разменоспособно (пазарно) благо, Демостенов категорично застава на страната на последната теория, единствено правилна според него.

Последната теория, както е известно, е водещо звено в теорията на парите на австрийската школа, и води своето начало от Карл Менгер. Демостенов зачита приноса на Менгер, но поставя австрийския автор в хронологическата редица започваща от Джон Хелз (книгата на Хелз е от 1549 г.), любимец на Демостенов, и най-вече на Карл Родбертус който според автора излага теория за пазарността на благата и селекцията на парите значително по-пълно преди Менгер (още през 1842 г.).

Според Симеон Демостенов линията на анализ Хелз – Родбертус – Менгер, логично се вписва във функционалната теория на парите, както и на дефиницията на парите, дадени от самия Демостенов. Симеон Демостенов се смята не само за техен механичен продължител, но и за значително подобрил и усъвършенствал техния теоретичен модел. Именно в този смисъл имаме основания да твърдим, че в теорията на парите, която развива в оригинална посока, Демостенов принадлежи към австрийската школа. За съжаление тези развития и приноси са останали неизвестни не само а българската публика, но и за българската, която както е известно няма афинитет към чистата теория и към задълбоченото мислене.

Разбира се, когато се пише и говори за Симеон Демостенов, не могат да не се отбележат приносите му в историята на икономическата мисъл и най-вече в историята на ученията за парите и кредита. Това е тема на отделен разговор,

но не може да не отбележим изключителната ерудиция и познаване на литературата в областта на парите (литература на всички основни западни езици, плюс руски, латински и гръцки езици). Ще спомена само невероятния анализ на историята на „диктатурата“ на теориите за световните пари и на „паричните универсалии“, като източник на субстанционализма, които според Демостенов се зараждат през XVI в. На десетки страници, както и в отделна студия (тази от 1930 г.) Демостенов прави не само икономически, но и лингвистичен и семантичен анализ на основните автори, както и на почти всичко, което е писано през вековете. Ще отбележа и изключителното библиографско, историческо и дори детективно разследване на авторството на анонимния трактат по икономика от 1549 г., в резултат на което разследване Демостенов установява с голяма достоверност, че истинският автор на трактата е Джон Хелз („Очерки по теория на парите“, част II, 52–87).

Приложение

Български исторически архив на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, фонд 279, архивна единица № 5. Константин Бобчев. Кореспонденции и писма.

Писмо 1

Лондон, 23 април 1964 г.

Мили и уважаеми Г-жа и г-н Бобчев,

Се чувствавам много виновна пред Вас, че досега ни Ви се обадох. Прощавайте за това. Аз, само Ви моля, да не мислите, че ние Ви забравихме, – не, хиляди пъти не. Ние, постоянно, се спомняме за Вас, за всичко добро, което сте сторили за нас, и за приятните часове прекарани в Вашия дом. Кога заболя С.С. [Симеон Сергеевич – б.а., Н.Н.] и вече не можеше да излиза, да бяхте знали, с какво нетърпение той очакваше Вашите посещения!

Той много обичаше да приказва с Константин Николаевич, и се отвлечаше от своите мрачни мисли. Тук той се чувства много самотен, нали все боледува, никъде абсолютно не излиза, – седи по цял ден в стаята. Сигур от Ваня Р. научихте, че през януарий, – той прекара четвърта бронхо-пневмония, добре, че беше в по лека форма. Сега, бързам да Ви поздравя с наставящите Светли Празници, и да Ви пожелаем много, много здраве и всякакво благополучие в къщи.

Тукашния Велик-Ден, – на 28 Март, мина съвсем незабелязано. Англичаните не го празнуват така тържествено, както Коледа. За по голям празник те зачитат „Великия Петък“. За нашия Празник, предполагам че ще отидем на „Св. Заутреня“, в една от двете православни черкви, които се намират в Лондон. Едната принадлежи на Совет. Посолство (както в София), другата не. Тя е по малка, по скромна, с малък хор, и службите са извършват само от монаси. Настоятели на черквата на Сов. Пос. [Съветското посолство – б.а., Н.Н.], – също е монах, – Архиепископ Антоний, много образован човекът, пре-красно владее английски, само се забелязва руския акцент, когато говореше по

телевизия. Във също време, – той е и лекар, мисля, че завърши медицината в Париж. За съжаление, – аз ходя сега много рядко на черква, те са много отдалечени от нас. Сама не смея да излизам, освен в нашия район, що-то до сега, не мога да се справя с техните автобуси и метро, поради това, че моят английск. Език, – никак не напредва, – ужасно труден ми се вижда той. Във моята глава сега е хаос от всякакви чуждестранни думи, и друго нищо. Започвам да се отчайвам мислейки, че никога няма да мога да го науча.

И със внуците, мъчно се разбирам, – на някой руско– френско– английск. диалект. Най много от тях ме разбира – най малкия– Боби, чтото той, почти цяла година, все имаше контакт със мен. Другите са в коледжи. На есен, и той заминава за Шотландия в същия коледж, който, миналата година, завърши неговото по голямо братче, и предполагам, че и той ще забрави и малкото нещцо, което бе научил от мен. Те са добри и мили деца, само малкият, който е на 8 год., – е палавичек в къщи. И двете момчета добре се учат. Момиченце, кара вече 17 год., – тя готви няколко предмети вече за матура, която тук се държи не наведнъж, а в течение на 2 год. Не ми е ясна още тяхната образователна система. Ние живеем добре, – нашият живот протича повече от тихо. Нищо не сме видели, и никъде не сме ходили поради здравословното състояние на С.С. Много пъти ни канеха родители на Мак но те живеят в Бристол, които отдалечен от Лондон на 400 км. Нашият зет все искаше да ни заведе със колата, но 800 километр. разстояние (отиване и връщане), не по силите на „сегашият“ С.С. Той доста кацля, има силен задух, и което най тревожно последните дни храрките има кръв. Другият професор, бащата на Мак – (той е на 72 год), обаче и той прекара доста сериозни болести и кризи; и те не могат да дойдат в Лондон, – не им позволяват техните сили и възможности. И затова, – ние не можем да осъществим нашето общо желание – да се запознаем.

Първата зима, прекарана тук, беше милостива към нас – топла и приятна. Настъпи пролетта, обаче тя се оказа много студена – със сняг, дъждове и ветрове. Сегашият април, пак, изключително студен, – подобен имаше [Вероятно: „е имало“ – б.а., Н.Н.] преди 80 години.

Досега палим печките, что то английски. Къщи са много студени. Вие ги познавате по добре от нас !! Едно нещцо, което ни зарадва много, че досега не сме се запознали със прочутите лондонски мъгли, които проникват и в стаите. Инак, не знам, как би ги понесъл С.С. със своя задух.

От Ваня Р. научихме, че Вие сте в Академията. Много се зарадвахме за Вас, знаейки че тази дейност Ви интересува и, че Вие обичате да се занимате със научна работа. Как сте със здравето? Как се чувсвувате изобицо? Кога ще имате малко свободно време и желание, пишете ни, – това ще бъде една голяма радост за нас. Предполагам, че няма да ми се сърдите за толкова дълго мълчание.

Аз, повтарям, се чувствувам много виновна пред Вас Пожелаваме здраве и бодрост – на двамата и изпращаме най сърдечни и най топли поздравии. Много ви моля, ако случайно, ще видите Ваня Р; – запитайте него, – защо той не ни се обажда близо 2 мес. Аз му писах две писма – обаче не съм получила никакъв отговор.

С.С. изпраща най – специални дружески поздравии на Вас. И също Ви моля

да предате наши поздравии на семейство Чакалови. Чакаме ви. Как се чувствувате той, и как е неговото здраве?

*Още веднъж пожелаваме Ви– всичко най– добро. Целувам г-жа Бобчева
Ваши М и С Демостенови*

*Нашият адрес
М. Michailova
21, Barendsdales Avenue
London – North 12
Finchley
England*

Писмо 2

Лондон, 4 Август 1966 г.

*Уважаеми и обичани
Госпожа и Господин Бобчев,*

Сърдечно Ви благодаря за Вашите нежни, утешителни думи, които сте отправили до мен, – в тези тежки, извънредно скръбни, за мене дни. Също, и за прекрасния некролог, който тъй топло, искрено, и от сърце, – съставен от Вас. Така го чувствам, и мисля, че не греша. Вие, сте били истински и дългогодишни приятели на нашия незабравим Семен Сергеевич. Намерих в неговия портюфел, – няколко снимки на Вашия съвместен Университетски живот, и, почти, навсякъде, – сте един, – до друг! Още не мога да се успокоя, – много ме боли, – без сълзи, не мога да гледам на снимка, и, изобщо, на всички неща, които са свързани със неговата светла памет. Много изстрада той, особено за последните 5мес., и последните 4 денонощия, когато, беше вече, – във болницата. Аз, до последния му дъх, – бях до него. Не ще забравя никога неговите страдания. Се утешавам, само, със това, че успяхме да го причастим, за няколко минути, до неговата кончина. Нашият Мак, – успя да докара, със своята кола, – един много мил свещеник, от нашата руска черква, който, толкова трогателно прочете последната молитва и успя, да му даде Св. Причастие. Той почина в неделя, – във 1 час. наобяд, и точно, по това време изгря слънчице, което Симеон Сергеевич, толкова очакваше, надявайки се, че може би то, ще му донесе някакво облекчение, но, уви, в този миг отлетя неговата изстрадала душа.

Той, последните часове, вече, не приказваше, обаче съзнанието му работеше до последния дъх. Преди 2–3 часа, – до неговата кончина, – в нашето отделение случайно, долетя едно гълъбче, най-напред то кацна, върху една маса, на която имаше трохички, после се прехвъркна на една прегарка, до леглото на Симеон Сергеевич, и понеже Сем. Серг. много обичаше, особено, последните години всякакви животни и птици, – аз му казах: „Сенечка посмотри, – прилетел к тебе голубок“. Той, веднага, отвори своите прекрасни, мили очи, и дълго, дълго гледаше, – до като, то не отлетя. Ние, русите, имаме едно поверие, – когато влиза в стаята някаква птица, – тя идва да вземе душата на човекът. Изглежда, че това гълъбче е дошло да прибере честната душа

на нашия страдалец. След половин час, – аз, пак, попитах „Сенечка искаш ли малко чай? Той отвори устата, и изпи от – чайничето, няколко глътки. На 40 ден, – на 21 юли, – ние отслужихме панахида в нашата руска черква. Службата се извърши от същия свещеник, който даде Св. Причастие на Сим. Серг. Той я отслужи, така задушевно, – пееше малък хор. Когато съм във черквата, или когато навещавам нашия непрежалим Сем. Серг., – в душата ми става нещо необяснимо, – сякаш имам духовна връзка със него, че сме пак заедно, и това ме облекчава. Аз, ужасно страдам, обвинявайки себе – си, че този път, – не успях, – да го облекча, и да му продължа още живота. Аз отдавна, виждах, че той се нуждае не от домашното, а от болничното лекуване, – обаче, той не искаше да отиде в болницата, молейки, да остане със мен, – аз да го гледам. Но, когато – вече, положението стана неудържимо, – закарахме го със ambulance, в тази специализирана болница, за гръдни и сърдечни болести, – беше много късно. Неговият организъм беше напълно изтощен. В болницата беше направено всичко, с което, сега разполага медицина, и в екстренна форма, – обаче организъмът не адаптираше всички тези лекарства. Веднага, направиха преливане на 2 литра кръв, сложиха го под кислородна маска, бяха направени безкрайни инжекции на пеницилин, кортизон и друго. Венозно му вливаха, и ден, и нощ, капка по капка, Глюкоза (Dextrosa) – плюс кортизон. Но, всичко беше напразно, и когато, лекарите ми казаха, че има смущения във бъбреците, и забързо увеличаване на уреята, – аз разбрах, че на – дали ще могат да го спасят?! Той имаше, също, много разширено сърце, а когато ми показаха неговата последна ренгенова снимка, – аз, просто се ужасих, – от неговият, – по болен десният дроб, – останаха само някакви жалки остатъци, – а другият, – беше изпъстрен, със следи от неговите предишни бронхо – пневмонии. Сега разбрах, че не само, емфиземата, затрудняваше, толкова, неговото дишане, – а имаше и други причини. Много болести се събраха във него, и да бихте знаели, с какво себеотрицание и мъжество, – той понасяше всичко!

Имам една молба към Вас, – Вие, и двамата, дълбоко вярващи хора, – помолете се, за неговата изстрадала душа, – Вашти молитви ще достигнат до Всевишния Бог, и Той, ще го доближи до Себе си. Той е погребан на едно хубаво английско гробище, – съвсем близо, до него, погребан пак, един руски професор, – Симеон Людвигович Франк, род. също в Москва, не далеч, се намира гробът, пак, на руския композитор и голям пианист, – Николай Карлович Метнер, род. също в Москва, – и още един русин, от далечен Якутск-Сибир, и още един чех. Тъй, да се каже, – се образува едно руско-славянско кътче, в далечината Англия. Какво съвпадение, и тримата руси, – всички родени в Москва, намериха своето вечно жилище, толкова далеч от родния край. – Съдба! В денят на погребението ние направихме снимка на гроба на скъпия ни Семен Сергеевич. Ако бихте желали, да я имате, – аз, с удоволствие ще я изпратя, – този последен спомен за Вашия приятел и моят незабравим съпруг.

Аз се чувствам много виновна пред Вас, че толкова време не отговорих на Вашето мило и интересно, (както винаги), писмо, което сте изпратили от курорта „Дружба“. Аз много обичам този курорт, и намирам, че той е по хубав, дори и от „Златни Пясъци“. Времето тук, тази година, е много лошо, – постоянни валежи, студено и ветровито. Лятото, – не сме видяли, и на – да ли ще го видим?! Нашите

*скоро ще заминават за своят тих курорт – някъде из южната Англия. Вероятно, и аз, ще отида, със тях, защото не мога да остана сама в цялата къща, при моето сегашно душевно състояние. Та сега, още веднъж, от сърце Ви благодаря за положените грижи, – във връзка, с паметта на скъпият ни Сем. Серг. Наши, също Ви благодарят за съчувствия и изпращат най-добри благопожелания и на Вас. Аз, желя на Вас, и двамата – здраве, много много здраве. Целувам г-жа Бобчева – Искрено
Ваша – М.Д.*

Фонд № 179
Арх. ел. № 2

СКРЪБНА ВЕСТ

На 12 юни т. г. е починал в Лондон при своите близки — съпруга, дъщеря и зет — бившият редовен професор по политическа икономия в Юридическия факултет на Софийския държавен университет

СИМЕОН СЕРГЕЕВИЧ ДЕМОСТЕНОВ

роден в Москва на 8 (21) ноември 1886 г.

Покойният съчетаваше качествата на бележит учен и отличен преподавател. Със своята изтънчена сърдечност и с благия си, но непоклатен характер той печелеше уважението и симпатиите на всички. На студентите си проф. Демостенов беше неизменният любимец.

Бившите негови колеги от Юридическия факултет на Университета, запазили за своя незаменим Симеон Сергеевич най-скъп спомен, се прекланят пред светлата му памет.

София, 14 юли 1966 г.

Адрес
Mrs. M. Michailova
21, Ravensdale Avenue, Finchley
London N. 12

Некролог за смъртта на Симеон Демостенов, съставен от Константин Бобчев.



Гробът на Симеон Демостенов в Лондон (Hendon Cemetery)